

Σχιζο-οικονομία

Οι κατηγορίες της κριτικής της πολιτικής οικονομίας είναι πλέον ανεπαρκείς λόγω των διαδικασιών υποκειμενοποίησης που διασχίζουν τα πεδία που είναι πιο πολύπλοκα. Ένα νέο πειθαρχικό πεδίο έχει αρχίσει να οριοθετείται στη συνάντηση ανάμεσα στα εδάφη της οικονομίας, της σημειολογίας και της ψυχο-χημείας.

Το σημειολογικό κεφάλαιο είναι κεφάλαιο-ροής που πήζει σε σημειωτικά αντικείμενα, χωρίς να υλοποιείται το ίδιο.[10] Οι έννοιες σφυρηλατημένες από δύο αιώνες οικονομικής σκέψης φαίνονται διαλυμένες, αναποτελεσματικές και ανίκανες για την κατανόηση ενός από τα πολλά φαινόμενα που έχουν προκύψει στη σφαίρα της κοινωνικής παραγωγής από τότε που έγιναν γνωστικά. Η γνωστική δραστηριότητα ήταν πάντα η βάση όλης της ανθρώπινης παραγωγής, ακόμα και της παραγωγής μηχανικού τύπου. Δεν υπάρχει διαδικασία της ανθρώπινης εργασίας που δεν συνεπάγεται μία άσκηση της νοημοσύνης. Αλλά σήμερα, η γνωστική ικανότητα τείνει να γίνει ο βασικός παραγωγικός πόρος. Στη σφαίρα της βιομηχανικής εργασίας, ο νους τέθηκε στην εργασία ως επαναλαμβανόμενος αυτοματισμός, η φυσιολογική υποστήριξη της μυϊκής κίνησης. Σήμερα ο νους είναι στην εργασία σε τόσες πολλές καινοτομίες, γλώσσες, και επικοινωνιακές σχέσεις. Η υπαγωγή του νου στη διαδικασία της καπιταλιστικής αξιοποίησης οδηγεί σε μία πραγματική μετάλλαξη. Ο συνειδητός και ευαίσθητος οργανισμός υποβάλλεται σε μία ανταγωνιστική πίεση, σε μία επιτάχυνση των ερεθισμάτων, σε ένα συνεχές επιμελές στρες. Ως συνέπεια, η διανοητική ατμόσφαιρα, η πληροφοριακή-σφαίρα στην οποία ο νους σχηματίζεται και εισέρχεται σε σχέσεις με άλλα μυαλά, γίνεται μία ψυχοπαθογενής ατμόσφαιρα. Για να καταλάβουμε το άπειρο παιχνίδι του σημειολογικού κεφαλαίου των καθρεφτών, πρέπει να σκιαγραφήσουμε ένα νέο πειθαρχικό πεδίο, που οριοθετείται από τρεις πτυχές:

- Την κριτική της πολιτικής οικονομίας της συνδετικής νοημοσύνης·
- τη σημειολογία των γλωσσικο-οικονομικών ροών·
- την ψυχοχημεία της ατμόσφαιρας της πληροφοριακής-σφαίρας, που μελετά τα ψυχοπαθογενή αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης του ανθρώπινου νου.

Η διαδικασία της ψηφιακής παραγωγής παίρνει μία βιολογική μορφή που μπορεί να παρομοιαστεί με έναν οργανισμό: το νευρικό σύστημα μίας οργάνωσης είναι ανάλογο με το ανθρώπινο νευρικό σύστημα. Κάθε βιομηχανική επιχείρηση έχει “αυτόνομα” συστήματα, λειτουργικές διαδικασίες, που πρέπει να λειτουργούν για την επιβίωση της. Αυτό που έλειπε από τις οργανώσεις στο παρελθόν ήταν οι συνδέσεις μεταξύ των κομματιών πληροφορίας που μοιάζουν με τους διασυνδεδεμένους νευρώνες στον εγκέφαλο. Η δικτυωμένη ψηφιακή επιχείρηση λειτουργεί, όπως ένα άριστο τεχνητό νευρικό σύστημα. Η πληροφορία ρέει μέσα της γρήγορα και φυσικά, όπως η σκέψη σε ένα ανθρώπινο ον, και είμαστε σε θέση να χρησιμοποιήσουμε την τεχνολογία να κυβερνήσουμε και να συν-τονίσουμε τις ομάδες των ανθρώπων, με την ίδια ταχύτητα με την οποία μπορούμε να επικεντρωθούμε σε ένα πρόβλημα. Σύμφωνα με τον Bill Gates (1999), δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την υλοποίηση μιας νέας μορφής οικονομικού συστήματος, επικεντρωμένου σε αυτό που μπορεί να οριστεί ως “Επιχείρηση με την ταχύτητα στις σκέψεις” (Business at the speed of thought.)

Στο συνδεδεμένο κόσμο, οι βρόχοι αναδρομής της γενικής θεωρίας συστημάτων έχουν συγχωνευθεί με τη δυναμική λογική της βιογενετικής, σε ένα μετα-ανθρώπινο όραμα της ψηφιακής παραγωγής. Τα ανθρώπινα μυαλά και η σάρκα ενοποιούνται με ψηφιακά κυκλώματα, χάρη σε διεπιφάνειες της επιτάχυνσης και της απλούστευσης: ένα μοντέλο της βιο-πληροφορικής παραγωγής αναδύεται, που παράγει σημειωτικά αντικείμενα με την ικανότητα για αυτόματη αντιγραφή των ζωντανών συστημάτων. Μόλις πλήρως ενεργό, το ψηφιακό νευρικό σύστημα μπορεί να εγκατασταθεί γρήγορα σε κάθε μορφή οργάνωσης. Αυτό σημαίνει ότι *μόνο φαινομενικά* η Microsoft ενδιαφέρεται για το λογισμικό, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Στην πραγματικότητα, η κρυφή τελικότητα της παραγωγής λογισμικού είναι η καλωδίωση του ανθρώπινου νου σε ένα δικτυακό συνεχές κυβερνητικού τύπου, που προορίζεται να δομήσει τις ροές της ψηφιακής

πληροφορίας μέσω ενός νευρικού συστήματος, όλων των βασικών θεσμών της σύγχρονης ζωής. Η Microsoft επομένως, θα πρέπει θεωρείται μία παγκόσμια δυνητική μνήμη, ανταλλάξιμη και έτοιμη για εγκατάσταση. Ένα κυβερνοπτικό εισαγμένο στα σαρκώδη κυκλώματα της ανθρώπινης υποκειμενικότητας.[11] Η κυβερνητική τελικά γίνεται η ζωή, ή, όπως ο Bill Gates αρέσκειται να λέει, “οι πληροφορίες είναι το ζωτικής σημασίας ρευστό μας.”

Η φυσική κατάρρευση της οικονομίας

Το ψηφιακό νευρικό σύστημα ενσωματώνεται σταδιακά στο οργανικό νευρικό σύστημα, στο κύκλωμα της ανθρώπινης επικοινωνίας, και το επανακωδικοποιεί σύμφωνα με τις επιχειρησιακές γραμμές του και σύμφωνα με τη δική του ταχύτητα. Αλλά προκειμένου να εκπληρωθεί αυτή η μεταμόρφωση, το σώμα-νους πρέπει να περάσει μέσα από μία διαβολεμένη μετάλλαξη, που βλέπουμε να αναπτύσσεται στην ιστορία του κόσμου. Για να καταλάβουμε και να αναλύσουμε τη διαδικασία αυτή, δεν είναι επαρκή ούτε τα εννοιολογικά εργαλεία της πολιτικής οικονομίας, ούτε τα εργαλεία της τεχνολογικής ανάλυσης. Η διαδικασία της παραγωγής γίνεται σημειωτική και η δημιουργία του ψηφιακού νευρικού συστήματος συν-(μ)περιλαμβάνει και αποχαιρώνει το μυαλό, την κοινωνική ψυχή, τις επιθυμίες και τις ελπίδες, τους φόβους και τις φαντασιώσεις. Ως εκ τούτου, εάν θέλουμε να αναλύσουμε αυτούς τους παραγωγικούς μετασχηματισμούς, πρέπει να ασχοληθούμε με τη σημειωτική παραγωγή, με τις γλωσσικές και γνωστικές μεταλλάξεις. Και η μετάλλαξη περνά μέσα από το πεδίο των παθολογιών.

Η νεοφιλελεύθερη κουλτούρα έχει εκχύσει στον κοινωνικό εγκέφαλο ένα συνεχές ερέθισμα προς τον ανταγωνισμό, και το τεχνικό σύστημα του ψηφιακού δικτύου έχει καταστήσει δυνατή την εντατικοποίηση του πληροφοριακού ερεθίσματος, μεταδιδόμενο από τον κοινωνικό εγκέφαλο στους ατομικούς εγκεφάλους. Αυτή η επιτάχυνση του ερεθίσματος είναι παθογόνος παράγοντας που έχει ευρύτερες επιδράσεις στην κοινωνία. Ο οικονομικός ανταγωνισμός και η ψηφιακή εντατικοποίηση του πληροφοριακού ερεθίσματος, συνδυαζόμενα μαζί, προκαλούν μια κατάσταση μόνιμης ηλεκτροπληξίας που ρέει σε μία ευρέως διαδεδομένη παθολογία η οποία εκδηλώνεται είτε με το σύνδρομο πανικού ή με διαταραχές προσοχής.

Ο πανικός είναι ένα όλο και πιο διαδεδομένο σύνδρομο. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια, οι ψυχίατροι αναγνώριζαν μετά βίας αυτό το σύμπτωμα, που ανήκε μάλλον στη ρομαντική λογοτεχνική φαντασία, και θα μπορούσε να προσεγγίσει την αίσθηση του να συγκλονίζεσαι από τον άπειρο πλούτο των μορφών της φύσης με την απεριόριστη κοσμική εξουσία. Σήμερα, αντίθετα, ο πανικός όλο και πιο συχνά καταγγέλλεται ως ένα οδυνηρό και ανησυχητικό σύμπτωμα, η φυσική αίσθηση της αποτυχημένης πλέον διακυβέρνησης του ίδιου του σώματος από κάποιον, η επιτάχυνση του καρδιακού ρυθμού, η συντόμευση της αναπνοής που μπορεί να οδηγήσει σε λιποθυμία και παράλυση. Ακόμα κι αν δεν είναι σε γνώση μου κάποια εξαντλητική έρευνα σε αυτήν την περιοχή, μπορεί να προταθεί η υπόθεση ότι η διαμεσολάβηση της επικοινωνίας και η επακόλουθη αραίωση της φυσικής επαφής, μπορεί να προκαλέσει παθήσεις στη συγκινησιακή και συναισθηματική σφαίρα. Για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, υπάρχει μια γενιά που έχει μάθει περισσότερες λέξεις και έχει ακούσει περισσότερες ιστορίες από την τηλεοπτική μηχανή παρά από τη μητέρα της. Οι διαταραχές της προσοχής είναι όλο και πιο διαδεδομένες. Εκατομμύρια παιδιά της Βόρειας Αμερικής και της Ευρώπης υποβάλλονται σε θεραπεία για μια διαταραχή που εκδηλώνεται ως ανικανότητα να διατηρήσουν την προσοχή τους επικεντρωμένη σε ένα αντικείμενο για περισσότερο από λίγα δευτερόλεπτα. Η συνεχής διέγερση του μυαλού από την πλευρά των νευρο-διεγερτικών ροών οδηγεί πιθανώς σε έναν παθολογικό κορεσμό. Αν θέλουμε να κατανοήσουμε τη σύγχρονη οικονομία πρέπει να ενδιαφερθούμε για την ψυχοπαθολογία των σχέσεων. Και αν θέλουμε να κατανοήσουμε τη σύγχρονη ψυχοχημεία πρέπει να λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι ο νους επενδύεται με σημειωτικές ροές που ακολουθούν μία έξτρα-σημειωτική αρχή: την αρχή του οικονομικού ανταγωνισμού, την αρχή της μέγιστης ανάπτυξης. Από τη στιγμή που ο καπιταλισμός συνδέθηκε με τον εγκέφαλο, ο τελευταίος ενσωμάτωσε έναν παθολογικό παράγοντα, ένα ψυχωτικό μμίδιο που επιταχύνει τους παλμούς μέχρι το τρεμούλιασμα, ακόμη και την κατάρρευση. [12]

Στη δεκαετία του 1990, ο πολιτισμός του Prozac ήταν ανακατεμένος με τη νέα οικονομία. Εκατοντάδες χιλιάδες των διαχειριστών, των συμβούλων και των διευθυντών της δυτικής οικονομίας πήρε αναρίθμητες αποφάσεις σε μια κατάσταση χημικής ευφορίας και ψυχοφαρμακολογικής ζαλάδας. Όμως, μακροπρόθεσμα ο οργανισμός κατέρρευσε, ανίκανος να υποστηρίξει επ'αόριστον τη χημική ευφορία, που είχε διατηρηθεί στον ανταγωνιστικό ενθουσιασμό και τον παραγωγίστικο φανατισμό. Η συλλογική προσοχή ήταν υπερκορεσμένη και αυτό προκάλεσε μία κατάρρευση κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα. Όπως συμβαίνει σε έναν μανιοκαταθλιπτικό οργανισμό, όπως συμβαίνει με έναν ασθενή που επηρεάζεται από διπολική διαταραχή, μετά την οικονομική ευφορία της δεκαετίας του 1990, ακολούθησε μια κατάθλιψη.[13] Υπάρχει συνεπώς, μία κλινική κατάθλιψη που χτυπά τα κίνητρα, την πρωτοβουλία, την αυτοεκτίμηση, την επιθυμία και το σεξαπίλ στις ρίζες του. Για να κατανοήσουμε την κρίση της νέας οικονομίας, είναι απαραίτητο να ξεκινήσουμε από την ψυχική εμπειρία της δυνητικής τάξης, είναι απαραίτητο να συλλογιστούμε σχετικά με την ψυχική και τη συναισθηματική κατάσταση των εκατομμυρίων γνωστικών εργαζομένων που κίνησαν τη σκηνή των επιχειρήσεων, του πολιτισμού και του φαντασιακού κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Η ατομική ψυχική κατάθλιψη ενός γνωστικού εργαζόμενου δεν είναι η συνέπεια της οικονομικής κρίσης, αλλά η αιτία της. Θα ήταν απλό να θεωρήσουμε την κατάθλιψη ως συνέπεια μιας κακής οικονομικής συγκυρίας. Αφού εργάστηκαν για τόσα πολλά χρόνια χαρούμενα και κερδοφόρα, η αξία των μετοχών έχει πέσει κατακόρυφα και ο εργάτης εγκεφάλου (brainworker) καταλαμβάνεται από μια άσχημη κατάθλιψη. Δεν γίνεται όμως με αυτόν τον τρόπο. Η κατάθλιψη κατεβαίνει στο γνωστικό εργαζόμενο επειδή το δικό του/της συναισθηματικό, φυσικό, διανοητικό σύστημα δεν μπορεί να υποστηρίξει επ'αόριστον την υπερκινητικότητα, που προκλήθηκε από την αγορά και από τα φαρμακευτικά προϊόντα. Κατά συνέπεια, τα πράγματα πρόκειται να πάνε άσχημα στην αγορά. Τι είναι η αγορά; Η αγορά είναι ο τόπος στον οποίο σημεία και εκκολαπτόμενα νοήματα, επιθυμίες και προβλέψεις συναντιούνται. Αν θέλουμε να μιλήσουμε για ζήτηση και προσφορά, πρέπει να σκεφτούμε με όρους ροών της επιθυμίας και σημειωτικούς ελκυστές, στις οποίες στο παρελθόν είχαν έφεση και σήμερα την έχουν χάσει.

Στη δικτυακή οικονομία, η ευελιξία έχει εξελιχθεί σε μια μορφή μορφοκλασματοποίησης της εργασίας. Η μορφοκλασματοποίηση σημαίνει τον αρθρωτό και ανασυνδυαζόμενο θρυμματισμό του χρόνου δραστηριότητας. Ο εργαζόμενος δεν υφίσταται πλέον ως πρόσωπο. Αυτός ή αυτή είναι μόνο ένας ανταλλάξιμος παραγωγός μικροθραυσμάτων της ανασυνδυαζόμενης σημείωσης, που εισέρχεται μέσα στη συνεχή ροή του Δικτύου. Το κεφάλαιο δεν πληρώνει πλέον για τη διαθεσιμότητα ενός εργαζόμενου προς εκμετάλλευση για μεγάλη χρονική περίοδο· δεν πληρώνει πλέον μισθό που καλύπτει όλο το φάσμα των οικονομικών αναγκών ενός προσώπου που εργάζεται. Ο εργάτης (μία μηχανή που διαθέτει εγκέφαλο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για θραύσματα χρόνου) πληρώνεται για τις περιστασιακές, προσωρινές υπηρεσίες της/του. Ο χρόνος εργασίας είναι κατακερματισμένος και κυψελοποιημένος. Οι κυψέλες του χρόνου είναι για πώληση στο Δίκτυο και οι επιχειρήσεις μπορούν να αγοράσουν όσο θέλουν χωρίς να είναι υποχρεωμένες σε καμία περίπτωση στην κοινωνική προστασία του εργαζόμενου.

Η έντονη και παρατεταμένη επένδυση των ψυχικών και λιμπντικών ενεργειών στην εργασιακή διαδικασία έχει δημιουργήσει τις συνθήκες για μια ψυχική κατάρρευση που μεταφέρεται στον οικονομικό τομέα με την ύφεση και την πτώση της ζήτησης και στον πολιτικό τομέα, με τη μορφή της στρατιωτικής επιθετικότητας. Η χρήση της λέξης κατάρρευσης δεν είναι μια μεταφορά, αλλά μία κλινική περιγραφή του τι συμβαίνει στο δυτικό νου. Η λέξη κατάρρευση εκφράζει ένα πραγματικό και ακριβές παθολογικό φαινόμενο που επενδύει τον ψυχο-κοινωνικό οργανισμό. Αυτό που έχουμε δει κατά την περίοδο μετά τα πρώτα σημάδια της οικονομικής ύφεσης, κατά τους πρώτους μήνες του νέου αιώνα, είναι ένα ψυχοπαθές φαινόμενο της υπερ-διέγερσης, ένα τρέμουλο, ένας πανικός και τελικά η πτώση σε κατάθλιψη. Τα φαινόμενα της οικονομικής κατάθλιψης περιέχουν πάντοτε στοιχεία κρίσης της ψυχοκοινωνικής ισορροπίας, αλλά όταν επιτέλους η διαδικασία της παραγωγής έχει εμπλέξει τον εγκέφαλο με ένα μαζικό τρόπο, η ψυχοπαθολογία έχει γίνει η κρίσιμη πτυχή των οικονομικών κύκλων.

Ο διαθέσιμος χρόνος προσοχής των εργαζομένων που συμμετέχουν στο κύκλο της

πληροφορίας συνεχώς μειώνεται: εμπλέκονται σε έναν αυξανόμενο αριθμό των διανοητικών εργασιών που καταλαμβάνουν κάθε κομμάτι της προσοχής τους. Γι' αυτούς δεν υπάρχει πλέον χρόνος να αφιερώσουν για αγάπη, τρυφερότητα, στοργή. Παίρνουν Viagra, γιατί δεν έχουν χρόνο για σεξουαλικά προκαταρκτικά. Παίρνουν κοκαΐνη για να είναι συνεχώς σε εγρήγορση και αντίδραση. Παίρνουν Prozac για να ακυρώσουν τη συνειδητοποίηση του παραλογισμού που απροσδόκητα αδειάζει τη ζωή τους από κάθε ενδιαφέρον. Η κυψελοποίηση έχει επιφέρει ένα είδος μόνιμης κατοχής του χρόνου ζωής. Το αποτέλεσμα είναι μια μετάλλαξη των κοινωνικών σχέσεων σε ψυχοπαθητική κατεύθυνση. Τα σημεία είναι εμφανή: τα εκατομμύρια πακέτα ψυχοφαρμακευτικών προϊόντων που πωλούνται, η επιδημία διαταραχών προσοχής διαχέεται μεταξύ των παιδιών και των εφήβων, γίνεται κανονική η διάδοση ναρκωτικών όπως το Ritalin στα σχολεία και αυτό που φαίνεται ως εξάπλωση της επιδημίας του πανικού στον ιστό της καθημερινής ζωής.

Η πληροφοριακή σφαίρα και ο κοινωνικός νους

Ο χώρος των μέσων (mediascape) είναι το σύμπαν των πομπών που στέλνουν στον εγκέφαλό μας σήματα σύμφωνα με τις πιο ποικίλες μορφές. Η πληροφοριακή-σφαίρα είναι η διεπαφή μεταξύ του συστήματος των μέσων (media) και του νου, που λαμβάνει τα σήματα, η διανοητική οικοσφαίρα, αυτή η άυλη σφαίρα στην οποία οι σημειωτικές ροές αλληλεπιδρούν με τις κεραίες λήψης των διάσπαρτων μυαλών στον πλανήτη. Ο νους είναι το σύμπαν των δεκτών που δεν περιορίζεται φυσικά στη λήψη, αλλά διαδικασιοποιεί, δημιουργεί και με τη σειρά του θέτει σε κίνηση νέες διαδικασίες της μετάδοσης και προκαλεί τη συνεχή εξέλιξη του χώρου των μέσων (media).

Η εξέλιξη της ενεργοποίησης της πληροφοριακής-σφαίρας όλο και πιο πολύπλοκων δικτύων διανομής πληροφοριών έχει δημιουργήσει ένα άλμα στην δύναμη, την ταχύτητα και την ίδια τη μορφή της πληροφοριακής-σφαίρας. Δεν υπάρχει αντίστοιχο άλμα στην εξουσία και τη μορφή λήψης.

Το σύμπαν των δεκτών, οι άνθρωποι εγκέφαλοι των πραγματικών ανθρώπων φτιαγμένων από σάρκα, εύθραυστα και αισθησιακά όργανα, δεν έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τις ίδιες προδιαγραφές του συστήματος των ψηφιακών πομπών. Το λειτουργικό παράδειγμα του σύμπαντος των πομπών δεν αντιστοιχεί στο λειτουργικό παράδειγμα του σύμπαντος των δεκτών. Αυτή η ασυμμετρία εκδηλώνεται με διάφορες παθολογικές επιπτώσεις: μόνιμη ηλεκτροπληξία, πανικό, υπερβολική διέγερση, υπερ-κινητικότητα, διαταραχές της προσοχής, δυσλεξία, υπερφόρτωση πληροφοριών και κορεσμό των κυκλωμάτων λήψης.

Στην προέλευση αυτού του κορεσμού, υπάρχει μια πραγματική και σωστή παραμόρφωση των μορφών. Η μορφή του σύμπαντος των πομπών έχει εξελιχθεί, πολλαπλασιάζοντας τις δυνάμεις της, ενώ η μορφή του σύμπαντος των δεκτών δεν είναι σε θέση να εξελιχθεί με τόσο γρήγορο τρόπο, για τον απλούστατο λόγο ότι βασίζεται σε μία οργανική υποστήριξη (ο άνθρωπος εγκέφαλος-σώμα) που έχει εξελικτικούς χρόνους εντελώς διαφορετικούς από τους εξελικτικούς χρόνους των μηχανών.

Αυτό που καθορίζεται θα μπορούσε να οριστεί ως μια παραδειγματική απόκλιση, ένα σχίσμα μεταξύ του παραδείγματος που μοντελοποιεί το σύμπαν των πομπών και του παραδείγματος που μοντελοποιεί το σύμπαν των δεκτών. Σε μια κατάσταση όπως αυτή, η επικοινωνία γίνεται μία ασύμμετρη διαταραγμένη διαδικασία. Θα μπορούσαμε να μιλάμε από αυτή την άποψη για μία απόκλιση ανάμεσα στον κυβερνοχώρο σε απεριόριστη και συνεχή επέκταση και στον κυβερνοχρόνο. Ο κυβερνοχώρος είναι ένα δίκτυο που περιλαμβάνει μηχανικά και οργανικά συστατικά των οποίων η επεξεργαστική ισχύς μπορεί να επιταχυνθεί, χωρίς όρια, ενώ ο κυβερνοχρόνος είναι ουσιαστικά μία ζώσα πραγματικότητα, συνδεδεμένη σε μια οργανική υποστήριξη (το ανθρώπινο σώμα και τον εγκέφαλο), των οποίων ο χρόνος διαδικασιοποίησης δεν μπορεί να επιταχυνθεί πέρα από τα σχετικά άκαμπτα φυσικά όρια.

Από τη στιγμή που, το 1977, ο Paul Virilio έγραψε το βιβλίο *Speed and Politics*, υποστήριξε ότι η ταχύτητα είναι ο αποφασιστικός παράγοντας στη νεωτερική ιστορία. Είναι χάρη

στην ταχύτητα, ισχυρίζεται ο Virilio, που οι πόλεμοι κερδίζονται, τόσο οι στρατιωτικοί όσο και οι εμπορικοί. Σε πολλά από τα γραπτά του, ο Virilio δείχνει ότι η ταχύτητα των κινήσεων, των μεταφορών, της κίνησης των μηχανών επέτρεψε στρατούς να κερδίσουν πολέμους κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα. Από τότε, έχει γίνει δυνατή η υποκατάσταση των αντικειμένων, των αγαθών και των ανθρώπων με σημεία. Με τα δυναμικά, ηλεκτρονικά μεταβιβάσιμα φαντάσματα, τα εμπόδια της ταχύτητας έχουν σπάσει και η πιο εντυπωσιακή διαδικασία της επιτάχυνσης που έχει γνωρίσει ποτέ η ανθρώπινη ιστορία έχει εκραγεί. Με μια ορισμένη έννοια μπορούμε να πούμε ότι ο χώρος δεν υπάρχει πλέον, δεδομένου ότι οι πληροφορίες μπορούν να τον διασχίζουν άμεσα και τα γεγονότα μπορούν να μεταφερθούν σε πραγματικό χρόνο από το ένα μέρος στο άλλο στον πλανήτη, για να γίνουν σχεδόν κοινά γεγονότα. Αλλά ποιες είναι οι συνέπειες αυτής της επιτάχυνσης στον ανθρώπινο νου, και το ανθρώπινο σώμα; Για να το κατανοήσουμε πρέπει να κάνουμε αναφορά στην ικανότητα της συνειδητής επεξεργασίας, στην ικανότητα για συναισθηματική αφομοίωση των σημείων και των γεγονότων από την πλευρά του συνειδητού και αισθητικού οργανισμού.

Η επιτάχυνση της ανταλλαγής πληροφοριών έχει παραγάγει και παράγει ένα αποτέλεσμα παθολογικού τύπου στον ατομικό ανθρώπινο νου και ακόμα περισσότερο στον συλλογικό νου. Τα άτομα δεν είναι σε θέση να επεξεργαστούν συνειδητά την απέραντη και πάντα αυξανόμενη μάζα της πληροφορίας που εισέρχεται στους υπολογιστές τους, τα κινητά τηλέφωνα τους, τις τηλεοπτικές οθόνες τους, τα ηλεκτρονικά ημερολόγια τους και τα κεφάλια τους. Ωστόσο, φαίνεται απαραίτητο να ακολουθούν, να αναγνωρίζουν, να αξιολογούν, να επεξεργάζονται όλες αυτές τις πληροφορίες, αν θέλετε να είναι αποτελεσματικοί, ανταγωνιστικοί, νικηφόροι. Η πρακτική της πολυ-εργασίας [multitasking], το άνοιγμα ενός παραθύρου υπερκείμενης προσοχής, το πέρασμα από το ένα πλαίσιο στο άλλο για την πολύπλοκη αξιολόγηση των διαδικασιών, τείνει να παραμορφώνει τη διαδοχική τροπικότητα της ψυχικής επεξεργασίας. Σύμφωνα με τον Christian Marazzi, ο οποίος έχει ασχοληθεί σε διάφορα βιβλία με τις σχέσεις μεταξύ των οικονομικών, τη γλώσσα και τη συναισθηματικότητα, η τελευταία γενιά των οικονομικών χειριστών επηρεάζεται από μια πραγματική και κατάλληλη μορφή δυσλεξίας, ανίκανοι να διαβάσουν μια σελίδα από την αρχή ως το τέλος σύμφωνα με τις διαδικασίες διαδοχής, ανίκανοι να διατηρήσουν συγκεντρωμένη την προσοχή για το ίδιο αντικείμενο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Και η δυσλεξία εξαπλώνεται σε γνωστικές και κοινωνικές συμπεριφορές, με αποτέλεσμα να καταστεί η επιδίωξη των γραμμικών στρατηγικών σχεδόν αδύνατη.

Μερικοί, όπως οι Davenport και Beck, μιλούν για μια οικονομία της προσοχής. Αλλά όταν μια γνωστική ικανότητα εισέρχεται και γίνεται μέρος του οικονομικού λόγου αυτό σημαίνει ότι έχει γίνει ένας σπάνιος πόρος. Ο αναγκαίος χρόνος για την απόδοση προσοχής στις ροές της πληροφορίας στις οποίες είμαστε εκτεθειμένοι και οι οποίες πρέπει να αξιολογούνται, προκειμένου να είναι σε θέση να λαμβάνουμε αποφάσεις απουσιάζει. Το αποτέλεσμα είναι μπροστά στα μάτια μας: οι πολιτικές και οικονομικές αποφάσεις δεν ανταποκρίνονται σε ένα μακροπρόθεσμο στρατηγικό ορθολογισμό και απλά ακολουθούν τα άμεσα συμφέροντα. Από την άλλη πλευρά, είμαστε πάντα λιγότερο διαθέσιμοι να δώσουμε την προσοχή μας προς τους άλλους αδικαιολόγητα. Δεν έχουμε πλέον το χρόνο προσοχής για αγάπη, τρυφερότητα, τη φύση, την ευχαρίστηση και τη συμπόνια. Η προσοχή μας είναι ακόμη πιο πολιορκημένη και επομένως την έχουμε αναθέσει μόνο στην καριέρα μας, στον ανταγωνισμό και στις οικονομικές αποφάσεις. Και σε κάθε περίπτωση η προσωρινότητα (temporality) μας δεν μπορεί να ακολουθήσει την τρελή ταχύτητα της υπεροπολύπλοκης ψηφιακής μηχανής. Τα ανθρώπινα όντα έχουν την τάση να γίνουν οι αδίστακτοι εκτελεστές των αποφάσεων που λαμβάνονται χωρίς προσοχή.

Το σύμπαν των πομπών, ή του κυβερνοχώρου, τώρα προχωρά με υπεράνθρωπη ταχύτητα και γίνεται αμετάφραστο για το σύμπαν των δεκτών, ή ο κυβερνοχρόνος, δεν μπορεί να πάει πιο γρήγορα από ό, τι επιτρέπεται από το φυσικό υλικό από το οποίο ο εγκέφαλός μας φτιάχνεται, την βραδύτητα του σώματός μας, την ανάγκη για χάδια και αγάπη. Έτσι, ανοίγει ένα παθολογικό χάσμα και η ψυχική ασθένεια εξαπλώνεται, όπως μαρτυρούν τα στατιστικά στοιχεία και πάνω απ όλα η καθημερινή εμπειρία μας. Και όπως ακριβώς διαχέεται η παθολογία, το ίδιο ισχύει για τα ναρκωτικά. Η ανθηρή βιομηχανία των ψυχοφαρμάκων χτυπά ρεκόρ κάθε χρόνο, ο αριθμός των

πακέτων του Ritalin, του Prozac, του Zoloft και άλλων ψυχοτρόπων που πωλούνται στα φαρμακεία συνεχώς αυξάνει, ενώ η διάσπαση (dissociation), η ταλαιπωρία, η απελπισία, ο τρόμος, η επιθυμία να μην υπάρχω, να μην πρέπει να αγωνίζομαι συνέχεια, να εξαφανιστώ μεγαλώνει μαζί με τη θέληση να σκοτώσει και να σκοτώσω τον εαυτό του.

Όταν, προς το τέλος της δεκαετίας του 1970, επιβλήθηκε η επιτάχυνση των παραγωγικών και επικοινωνιακών ρυθμών στα δυτικά μητροπολιτικά κέντρα, μια γιγαντιαία επιδημία του εθισμού στα ναρκωτικά έκανε την εμφάνισή της. Ο κόσμος έφευγε από την ανθρώπινη εποχή του για να εισέλθει στην εποχή της μηχανικής μετανθρώπινης επιτάχυνσης: πολλοί ευαίσθητοι οργανισμοί της ανθρώπινης ποικιλίας άρχισαν να ρουφάν κοκαΐνη, μια ουσία που επιτρέπει την επιτάχυνση του υπαρξιακού ρυθμού, οδηγώντας στο μετασχηματισμό του εαυτού σε μια μηχανή. Πολλοί άλλοι ευαίσθητοι οργανισμοί του ανθρώπινου είδους έκαναν ηρωίνη στις φλέβες τους, μια ουσία που απενεργοποιεί τη σχέση με την ταχύτητα της περιβάλλουσας ατμόσφαιρας. Η επιδημία των σκονών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 και τη δεκαετία του 1980 παρήγαγε μια υπαρξιακή και πολιτιστική καταστροφή με την οποία ακόμα δεν έχουμε συμφιλιωθεί. Στη συνέχεια, τα παράνομα ναρκωτικά, αντικαταστάθηκαν από αυτές τις νόμιμες ουσίες που η φαρμακευτική βιομηχανία διέθετε στη λευκή ποδιά (white coat) για τα θύματα της και αυτή ήταν η εποχή των αντικαταθλιπτικών, των ευφορικών και των ρυθμιστών της διάθεσης.

Σήμερα η ψυχοπάθεια αποκαλύπτεται όλο και πιο καθαρά ως κοινωνική επιδημία και, πιο συγκεκριμένα, μια κοινωνικο-επικοινωνιακή επιδημία. Αν θέλετε να επιβιώσετε θα πρέπει να είστε ανταγωνιστικοί και, αν θέλετε να είστε ανταγωνιστικοί πρέπει να είστε συνδεδεμένοι, να λαμβάνετε και να επεξεργάζεστε συνεχώς μια τεράστια και αυξανόμενη μάζα δεδομένων. Αυτό προκαλεί ένα σταθερό άγχος προσοχής, μία μείωση του διαθέσιμου χρόνου για συναισθηματικότητα. Αυτές οι δύο τάσεις, άρρηκτα συνδεδεμένες προκαλούν μία επίδραση καταστροφής στην ατομική ψυχή: κατάθλιψη, πανικό, άγχος, αίσθημα της μοναξιάς και υπαρξιακή δυστυχία. Αλλά αυτά τα ατομικά συμπτώματα δεν μπορούν να απομονωθούν επ' αόριστον, όπως έχει κάνει μέχρι τώρα η ψυχοπαθολογία και όπως η οικονομική εξουσία επιθυμεί να κάνει. Δεν είναι δυνατόν να πει: “Είσαι εξαντλημένος, πήγαινε και κάνε διακοπές στο Club Med, πάρε ένα χάπι, κάνε μια θεραπεία, φύγε στο διάολο, ανάρρωσε στο ψυχιατρικό νοσοκομείο, σκότωσε τον εαυτό σου.” Δεν είναι πλέον δυνατόν, για τον απλό λόγο ότι δεν είναι πλέον θέμα μια μικρής μειοψηφίας τρελών ή ενός μικρού μέρους καταθλιπτικών ατόμων. Αφορά μια αυξανόμενη μάζα υπαρξιακής δυστυχίας που τείνει πάντα περισσότερο να εκραγεί στο κέντρο του κοινωνικού συστήματος. Εκτός αυτού, είναι αναγκαίο να εξεταστεί ένα αποφασιστικό γεγονός: κατά το χρόνο που το κεφάλαιο απαιτούσε να απορροφήσει τη φυσική ενέργεια από τους εκμεταλλευόμενους και από τους σκλάβους του, η ψυχοπαθολογία θα μπορούσε να είναι σχετικά στο περιθώριο. Ο ψυχικός πόνος σας δεν απασχολούσε πολύ το κεφάλαιο, όταν έπρεπε απλά να εισάγετε τις βίδες και να χειρίζεστε έναν τόρνο. Θα μπορούσατε να είστε τόσο λυπημένοι όσο μία μοναχική μύγα σε ένα μπουκάλι, αλλά η παραγωγικότητά σας επηρεαζόταν ελάχιστα, επειδή οι μύες σας θα μπορούσαν να εξακολουθούν να λειτουργούν. Σήμερα το κεφάλαιο χρειάζεται διανοητικές ενέργειες, ψυχικές ενέργειες. Και αυτές είναι ακριβώς οι ικανότητες που μπορούν να γαμηθούν. Είναι εξαιτίας αυτού που η ψυχοπαθολογία εκρήγνυται στο κέντρο της κοινωνικής σκηνής. Η οικονομική κρίση εξαρτάται ως επί το πλείστον από την κυκλοφορία της θλίψης, της κατάθλιψης, του πανικού και την έλλειψη κινήτρων. Η κρίση της νέας οικονομίας προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την κρίση των κινήτρων, από την πτώση της τεχνητής ευφορία της δεκαετίας του 1990. Αυτό έχει οδηγήσει στα αποτελέσματα της αποεπένδυσης και εν μέρει ακόμη και σε μείωση της κατανάλωσης. Σε γενικές γραμμές, η δυστυχία λειτουργεί ως ερέθισμα για να καταναλώνουν: η αγορά είναι η αναστολή του άγχους, ένα αντίδοτο στη μοναξιά, αλλά μόνο μέχρι ένα ορισμένο σημείο. Πέρα από αυτό το συγκεκριμένο σημείο, το να υποφέρεis γίνεται ένα αντικίνητρο για την αγορά. Υπάρχει επομένως μια επεξεργασία των αντιφατικών στρατηγικών.

Οι κυρίαρχοι του κόσμου σίγουρα δεν θέλουν η ανθρωπότητα να είναι σε θέση να είναι ευτυχισμένη, γιατί μια ευτυχισμένη ανθρωπότητα δεν θα αφηθεί μόνη της να εμπλακεί στην παραγωγικότητα, στην πειθαρχία μέσω της εργασίας ή στις υπεραγορές. Εντούτοις, δοκιμάζουν χρήσιμες τεχνικές για να κάνουν τη δυστυχία μέτρια και ανεκτή, για την αναβολή ή την αποτροπή

της έκρηξης αυτοκτονίας, για την παρακίνηση της κατανάλωσης.

Ποιες στρατηγικές ο συλλογικός οργανισμός θα ακολουθήσει για να ξεφύγει αυτό το ύφασμα της δυστυχίας; Είναι μια στρατηγική της επιβράδυνσης, της μείωσης της πολυπλοκότητας πιθανή και ικανή να υποτεθεί; Εγώ δεν το πιστεύω. Στην ανθρώπινη κοινωνία, οι δυνατότητες δεν μπορούν να ακυρωθούν οριστικά, ακόμη και όταν αποκαλύπτονται ότι είναι θανατηφόρες για το άτομο και ίσως ακόμα για το είδος. Αυτές οι δυνατότητες γίνονται ρυθμίσιμες και διατηρούνται υπό έλεγχο για όσο το δυνατόν περισσότερο, αλλά στο τέλος αναπόφευκτα χρησιμοποιούνται όπως συνέβη (και θα συμβεί ξανά) με την ατομική βόμβα. Μια στρατηγική της αναβάθμισης του ανθρώπινου οργανισμού είναι δυνατή - της μηχανικής προσαρμογής του ανθρώπινου σώματος και του εγκεφάλου σε μια υπερταχύτατη πληροφοριακή σφαίρα. Αυτή είναι η στρατηγική που χρησιμοποιείται για να καθορίσει τη θέση του μετα-ανθρώπου. Τέλος μια στρατηγική της αφαίρεσης είναι δυνατή, της αποστασιοποίησης από τη δίνη, αλλά αυτό είναι το είδος στρατηγικής που μόνο μικρές κοινότητες μπορούν να ακολουθήσουν, συντάσσοντας σφαίρες υπαρξιακής, οικονομικής, πληροφορικής αυτονομίας σε σχέση με τον οικονομικό κόσμο.